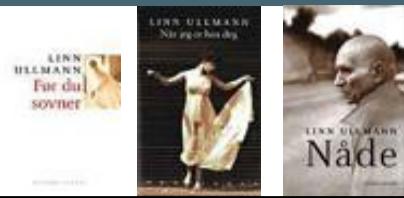

Ideer

PRISBELØNTE BØKER: Linn Ullmann har tidligere utgitt fire romaner, som er blitt godt mottatt. Hun debuterte med «Før du sovner» (1998), fulgte opp med «Når jeg er hos deg» (2001), fikk Den norske leserprisen for «Nåde» (2002), som også ble dramatisert av Riksteateret i 2007. «Et velsignet barn» (2005) ble nominert til Brageprisen, The Independent Foreign Fiction Prize og The International IMPAC Dublin Literary Award i Storbritannia.

DIKTET

daktari var visna gras sol og sveitte
flipper vatn og svale skuggar

den mørkredde guten med
vasskrekke likte best scenene frå

gule ørkenar midt på dagen

i styrtregnet førte år seinare seie dette
høgt for seg sjølv idet han hentar i ei

raud plastbøtte vatn frå den blå
innsjøen vegår

Øystein Hauge

Hentet fra samlinga «Predikanten» (Tiden forlag 2011)

- Ei uke i Hauges univers, danke!

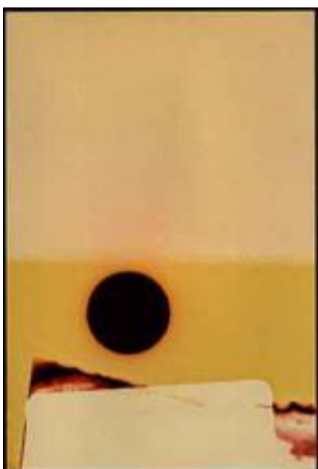
KULTURTIPSET

Fotosjel

UTSTILLING: Oslo består av utrolig mange forskjellige rom. Og i mange av disse rommene er det muligheter for å finne diverse billedkunst. Oslo i skyggen av de store museer og gallerier har et vell av smågallerier. Dette gjør hovedstaden spennende. Cirka.

I morgen åpner det en spennende kunstfotografisk utstilling med Geo von Krogh. Tittelen på prosjektet er «Sjelen Har Ingen Ambisjoner» og von Krogh opererer i innenfor det monumentalistiske fotolandskapet. Han har en unik evne til å fange og vri lyset så det abstrakte blir konkret og det konkrete blir abstrakt. Og noen ganger vice versa. Forvirret? Ok, ta en titt.

Galleri Storck holder til i Bjerregaards gate i Oslo og det vesle kunsthuset har som mål å være et fristed for kunstneriske uttrykk på ikke-kommersiell basis. Galleriets navn stammer fra den rumenske kunstnerfamilien Storck og i særdeleshet billedhoggeren Fredrick Storck som i 1910 giftet seg med malerinnen Cecilia Cutescu.

FOTOKUNST: Galleri Storck viser arbeider av Geo von Krogh fra og med i morgen og to uker framover.

KULTUR I BILDER

VANNKRAN: En kvinner pusser glassfiberskulpturen med det talende navnet "Hvem lot krana stå og renne?" av den australske kunstneren Simon McGrath. Skulpturen er blant de mer enn 100 kunstverkene som ble utstilt under den femtende utgaven av Sculpture By The Sea-mønstringen i Sydney i Australia. Foto: AFP/Scanpix

Tre generasjoner, to mystiske dødsfall og en gammel og en passe dose uhygge – i sin nye roman, «Det

Mord, løgn

Linn Ullmann

«Det dyrebare»
Oktober

En mangefasettert familiesaga

Anmeldt av **Maya Troberg Djuve**
mrtrober@online.no

BOK: Linn Ullmann er ute med sin femte roman, og igjen er løgneren et tema. I «Det dyrebare» baler hele tre generasjoner av familien Brodal Dreyer med bedrag og fortløselse. Noen er mer uskyldige enn andre, og kanskje nærmer familien seg en større ærlighet før dramaet er over. Men først må noen dø.

EN SVEITSERVILLA i en kystby sør for Oslo er åstedet for bokas viktigste hendelser. Året er 2008. Det er en tåkefull sommeraften og villaens eier, Jenny Brodal, er full. Hun har ikke drukket på tjuv år, men nå skal syttifemårsdagen hennes feires. Det har datteren Siri bestemt. Stridbare Jenny erger seg. Hun vil ikke dette selskapet.

Drøyt to år senere, 2010: Det er snart vinter i kystbyen. Simen og kameratene hans skal grave opp en skatt. De graver seg ned, ikke til skatten, men til et lik. Det er nitten år gamle Mille, som forsvant den sommerkvelden Jennys selskap gikk av stabelen.

Mellom disse to tidslagene beveger Ullmann seg behagelig

uanstrengt. Hun gir ordet til flere av aktørene, som ser og erindrer, og dermed utvides tidsrommet. Vi følger, i tillegg til Jenny, datteren Siri; en driftig og egenrådig restauranteier. Siris forfatterekte-mann, Jon, og parets datter, Alma, gis også stemmer. Og Mille, som forsvinner.

Sommeren Mille blir borte, er hun ansatt hos Siri og Jon. Hun merker seg fornøyd en viss interesse fra Jon. Siri derimot, irriterer seg. Over Mille, og over Jon. En ting er at Siri må forsørge Jon, der han dag ut og dag inn stanger hodet i skrivesperren. En annen ting er troløsheten hans, som Ullmann langsomt avdekker.

DET GÅTEFULLE er en kraft i romanen. Det mystiske dødsfallet til Mille er ikke det eneste. Siris lillebror druknet da han var fire. To år eldre Siri skulle passe på ham. Ingen vet hvordan ulykken skjedde, og ingen snakket med Siri etterpå, ikke engang moren. Tragédien lot seg ikke formulere, men gnager på forholdet mellom mor og datter.

Barn som forulykker og voksne som dør, er en fast ingrediens hos Ullmann; enten det er barn som driver barn i døden, kvinne som faller fra tak, eller gammel mann som spises opp av sykdom. At dødsfallet er tilslørt og at omstendighetene må avdekkes, skaper en kriminalgâteeffekt i «Det dyrebare». Uvissheten knyttet til hva aktørene vet og hvilken skyld de bærer på, er noe av det som holder temperaturen i romanen oppe.

JEG ER FASCINERT av det ekle, har Ullmann sagt. Og hva er mer ekkelt og uhyggelig enn død og oppgravde lik. Ullmann bruker mange gufne elementer: Barn som dør (selv det mest uhyggelige av alt, å bli gravlagt levende, legger hun inn som en mulighet), tåken,

uforutsigbare skikkelser. Og som tidligere plasserer hun fysiske avvik hos sine karakterer. Siri har en skjev rygg, Mille har «måneansikt», og Jennys hjelp i huset, Irma, er en skummel skikkelse med «kjempekropp». Fra tidligere romaner husker vi byller, utvekster og enorme neser.

Men det ekle eller foruroligende ligger også på et annet nivå og er det vesentlige her. Deformitetene og uskjønnhetene peker mot andre, mer skjulte uskjønnheter; de som ligger i oss. De moralske og sjelelige skavankene, så å si. Romanen tematiserer spørsmål som: Hva om du bedrar og lyver for de nærmeste og alt blir uoversiktlig? Eller verre: Hva om du har et barn som er vanskelig å elske? Det er ubehagelige ting Ullmann pirker i, og hun gjør det godt, fælt og interessant.

ÅRETS ROMAN tar likevel ikke så stramt nakketak på denne leseren som enkelte av Ullmanns tidligere bøker. Den svir litt mindre. De sterke og krystallklare scenene kommer ikke fullt så tett i denne mest omfangsrike av bøkene, men de finnes. Som der lille, utestengte Alma har jenteselskap. Taus betrakter hun de andre:

«Men så reiste Alma seg fra stolen og strakte armene i været. Kinnene var røde, øynene brant. Alle jentene sluttet å snakke og stirret på henne. – Pappa, se! ropte hun, kroppen skalv, tårene rant fra øynene hennes.» Faren når henne idet hun siger sammen, og hun ler: «– Jeg vet at alt går bra nå. Jeg er så glad.» Det er hjerteskjærende, og like hjerteskjærende er blikkene foreldrene sender hverandre, fylt av vi vet ikke hva vi skal gjøre med dette barnet!

Som før utviser Ullmann stor følsomhet når hun nærmer seg barnet, og foreldre-barn-relasjonene har mye sårhet i seg. Siri fikk aldri det hun ønsket seg av moren, Jenny, og hun når heller ikke fram til sitt eget barn, Alma. Tilknytningene er mangelfulle og skaper en vond blanding av distanse, omklamring, og krav som ikke kan innfris. I realiteten er det ikke mye samspill mellom aktørene. De seiler rundt som øde øyer i felles farvann. Både barn og voksne er ensomme.

SCENENE FRA EKTESKAPET mellom Jon og Siri er aller tydeligst og smerteligst meislet ut. Både de vonde («– Et liv uten deg, Jon. Jeg drømmer om det. De kalde, jævla hendene dine») og de gode. Ullmann tegner vakkert en scene fra de gode dagene, der Jon og Siri ligger i sengen og forteller historier. Her sier romanen noe om fortellingens betydning; hvordan det å fortelle – i motsetning til

Det er ubehagelige ting Ullmann pirker i, og hun gjør det godt, fælt og interessant.

LINN ULLMANN
Et indlagte barn

FLERE ENGASJEMENTER: Romanene til Linn Ullmann er utgitt i en rekke land i Europa, og i USA. Seks år er gått siden hennes forrige roman. I denne tiden har hun, i tillegg til forfattervirksomheten, vært med på å stifte Bergmangårdarna på Fårø (2009), etter at faren Ingmar Bergman døde sommeren 2007.

Først lyste jeg og så lyste hun og hvor mye lys trenger du egentlig?

Fra Linn Ullmanns roman

sveitservilla. Linn Ullmann viser at hun kan håndtere en bred fortelling – dyrebare».

er og følsomhet

DET DYREBARE: Linn Ullmanns femte roman handler om det dyrebare: Den nedgravde skatten, barnet, livet, sannheten.

Foto: Steinar Buholm

å holde tilbake – er å dele, og å lytte er å slippe noen inn. I øyeblikket det skjer, oppstår sammensmeltingen som karakterene lengter etter.

Denne lengselen etter fortrolighet minner om den man finner hos Ingmar Bergman, Ullmanns far. I filmene, men også i det han skrev. I dagboknotatene

fra perioden da kona Ingrid von Rosen var syk, noterer han de gangene de to har samtaler andføttes i sengen. Nærheten og samhørigheten er en lise som gjør dagen «snill».

Å RANGERE bøkene i et forfatter-skap er risikofyllt. Selv egne vurderinger forandrer seg over tid.

Flere har tenkt på Knausgårds bind 1 og 2 som eksepsjonelt gode bøker, litterært sett. I sommer leste jeg bind 1 om igjen. Når romangrepet (selvavsløringen) ikke lenger var en nyhet, og handlingsforløpet i boka nå var kjent, hvor unikt var språk og fortelling da? Jeg er ikke like skråsikker lenger.

Av Ullmanns fem romaner, alle gode, er det «Nåde» og «Et vel-signet barn» som har gjort sterkest inntrykk. Begge bøker er både gruelige og skjønne, intense og vittige, med en skarp, klar fortellerstemme. Det infame og intense er dempet i årets bok, og den nøkterne stilen enda mer utpreget. En større kjølighet og

distanse preger denne romanen. Følsomheten holdes i tømme.

«Det dyrebare» viser en forfatter som har full kontroll – på virkemidlene, reisverket og språket. Det finnes knapt én slapp setning i denne romanen, som er en solid, og også vakker, tilføyelse til et særpreget forfatterskap.